

COLECȚIA

“BIBLIOTECA PENTRU TOȚI”

Ana NAGHERNEAC, bibliograf principal
Serviciul Documentare, Informare Bibliografică

Biblioteca Științifică a Universității de Stat Alecu Russo din Bălți deține în colecțiile ei un număr impunător de cărți rare românești, mărturii ale bogatei și valoroasei culturi românești de la sfârșitul secolului al XIX – începutul secolului XX. Am remarca îndeosebi colecțiile **Biblioteca pentru toți, Biblioteca Universală, Scriitori români contemporani, Clasici români, Clasici români comentați...**

Istoria fiecărei colecții de carte este fascinantă prin frumusețea ei grafică, bogăția documentară în care se reflectă imaginea epocii și a oamenilor ce au creat-o cu multă dragoste. Ne gândim în acest sens la librarul - editor Carol Müller, fondatorul prestigioasei colecții **Biblioteca pentru toți** (inspirată din colecția germană de buzunar *Universal Reklam Bibliothek din Leipzig*), care își ia începutul la sfârșitul secolului XIX, colecție de mare popularitate pentru acele timpuri, rămasă nestinsă și în zilele noastre.

Posibilitatea întâlnirilor relevante a cititorilor cu valorile naționale se datorează, în mare parte, domnului Radu Moțoc, secretarul Asociației Culturale Pro Basarabia și Bucovina, Filiala Costache Negri, Galați și împătimitului

bibliofil bălțean, corespondentul săptămânalului *Literatura și Arta*, Iulius Popa, posesorul unei bogate biblioteci. Ei au dăruit întregii comunități universitare documente și materiale de studii, cărți bune, menite să stimuleze gândirea, să modeleze voința, să purifice sufletul.

Vom încerca să trecem în revistă câteva momente din biografia colecției **Biblioteca pentru toți**, ce conține și carte rară / veche românească a Bibliotecii Științifice Universitare, editate în perioada interbelică.

Primul număr al colecției Biblioteca pentru toți se deshide cu volumul **Poveștilese de H. Ch. Andersen**, apărut la sfârșitul lunii martie 1895, stil vechi, în traducerea lui Dumitru Stăncescu (1866 - 1899, folclorist și publicist român), care a fost și primul director al colecției (1896 - 1899). În perioada Müller – Stăncescu, colecția era înalt apreciată de publicul cititor, tirajul mediu al unui număr fiind de 7 000 – 10 000 de exemplare.

Scopul major al colecției era de a pune la dispoziția „tinerimei și a tuturor cititorilor cărți bune, bine alese, frumoase, interesante și bine traduse, culese din toate producțiile spiritului omenesc” și în același timp ieftine – fiecare volum costa numai 30 de bani, ceea ce asigura o largă răspândire colecției. Fiecare „volum va conține și o mică biografie a autorului sau

un studiu asupra operei ce se publică. **Biblioteca pentru toți** va apare regulat de două ori pe lună în volum de 112 pagini tipărite cu îngrijire, cu litere frumoase" (M. Tomescu).

După moartea prematură a lui Dumitru Stăncescu, directorul literar al Bibliotecii pentru toți, Carol Müller în 1899 a cedat editarea colecției lui Leon Alcalay. Perioada Alcalay a colecției, începută cu numărul 179 și întinsă pe un sfert de secol – a fost acoperită de **Editura Librăriei Leon Alcalay, Editura Librăriei Universala „Leon Alcalay”, Editura Librăriei „Universala” Alcalay & Co.**

Coordonarea colecției a fost asigurată de A. Alexandrescu - Dorna, Victor Anestin, Haralamb G. Lecca și Vasile Demetrius. Cea mai îndelungată coordonare a asigurat-o Vasile Demetrius (1923 - 1942). Consilierii colecției, începând cu numărul 1 000, au fost Al. Brătescu - Voinești, Al. Vlahuță și I. L. Caragiale.

Între cele două războaie mondiale ritmul publicării numerelor slăbește, dar, practic, nu există nici un an fără apariții în această colecție. În intervalul 1943 - 1949, **Biblioteca pentru toți** a fost editată de Editura Socec din București. Din 1950 și pînă în 1959, apărută fără numere de colecție, **Biblioteca pentru toți** a fost publicată de **Editura Cartea Rusă** și **Editura pentru Literatură și Artă a Uniunii Scriitorilor, Editura AR-LUS, Editura Tineretului a CC al UTC.** Din 1960, numerotată din nou de la 1, ea a fost editată de **Editura de Stat pentru Literatură și Artă, Editura pentru Literatură** și, din 1970 pînă astăzi, de **Editura Minerva.**

Această colecție a găzduit, în paginile ei autori români clasici și mari scriitori ai literaturii universale, predominînd beletristica și lucrările de cultură generală. Coordonații colecției mizau pe faptul că: *“o traducere bună are mai multă valoare decît o operă originală mediocră”* (Al. A. Philippide).

Prin varietatea și multitudinea scrierilor tipărite, **Biblioteca pentru toți** rămîne cea mai importantă colecție de cultură generală română. Datorită ei, cititorul român a cunoscut multe din scrierile literaturii române, precum și o bună parte din valorile literaturii și culturii mondiale.

Atestăm în fondurile Bibliotecii noastre peste 600 de titluri în limba română de documente din colecția **Biblioteca pentru toți** (din păcate, BȘU nu deține colecția integral), cuprinzînd opere din toate domeniile cunoașterii umane – remarcabile prin calitatea autorilor, măiestria grafică și valoarea bibliofilă. Pe unele pagini ale lor sînt însemnări manuscrise (ce sporesc valoarea cărților) privind circulația cărții, proveniența operei în colecția bibliotecii, dedicațiile, autografele, însemnările marginale privind data și numele celor care au achiziționat sau donat cartea. Informații interesante despre cărțile rare / vechi românești oferă și cele două fascicule **Carte rară în limba română din colecțiile bibliotecii** (2000; 2003), editate de BȘU care sînt însoțite de adnotările de rigoare.

Una din primele cărți din

această colecție, prezentă în fondurile Bibliotecii noastre, este exemplarul cu nr. 3: **Zamfirescu, Mihail. Cântece și plîngerii: poezii.** București: Ed. Libr. Carol Müller, 1895. 112 p.

Este o selecție de poezii, semnate de Mihail Zamfirescu (1840 - 1879), un poet sumbru, cultivator al macabrului și sarcasmului, poet al simțurilor reci și îmbătrînite care nu mai crede în nimic, senzații redată în versuri prelungi și cavernoase. Poetul a uitat de Dumnezeu în zi de decadență și s-a scufundat în abisul profund de necredință. Elocvente în acest sens sînt și titlurile poemelor: *Balada dracului, Balada nebunilor, Mireasa strigoiului, Maria, Speranța, Prin valea tăcută, Noaptea e lină, Romanță...*

Exemplu edificator este și poezia **Castelul morții: Totul e sinistru! Poarta solitară / Este însă-n doliu; murii înnegriți / Edera se urcă pe bătrîna scară, / Fluturii de seară sboară rătăciți / Paserile nopții țipă cobitoare / Pe cămine stinse din acest palat; / Vechile columnne par tremurătoare / Și parcă suspină la al lor cîntat.**

Un alt exemplar din colecția dată este: **Szavlovski, I. L. Chronologie, calendare și reforma calendarului.** București: Ed. Libr. Storck Muller, 1898. 57 p. (Bibl. pentru toți; nr 159). Cartea conține informații referitoare la cronologie, calendare și reforma calendarului. Au trecut mai multe secole de muncă

asiduă, studii, cercetări, căutări ale celor mai lucide minți, pînă ce s-a ajuns la descoperirea orarului ceresc, determinîndu-se și stabilîndu-se măsura timpului, cum o avem astăzi în calendare. Cîteva rînduri sînt consacrate lui Harrison, inventatorul cronometrului. Valoarea cărții sporește și prin tabela: *Pentru regularea ceasornicelor după cadranul solar + sau - de minute, de cît arată cadranul.*

O lucrare demnă de atenție este și cea semnată de **Constantin Rădulescu - Motru: Știință și Energie:** Introducere; Concepțiunea energetică asupra naturii; De docta ignorantia; Filozofia monistă; Energie socială. București: Ed. Biblioteca pentru toți, [1902?]. 120 p. (Bibl. pentru toți; nr. 241). Lucrarea conține mai multe idei ale autorului despre raportul dintre om și natură, despre rostul științei în cunoașterea naturii, despre triumful inteligenței umane.

Un volum insolit este cel semnat de **Alexandru Sihleanu: Armonii intime.** - București: Ed. Libr. „Universala”, [1903?] 96 p. (Bibl. pentru toți; nr. 75). Volumul cuprinde meditații, reverii și balade, dominate de sentimentul fantasticului și al macabrului. Versul curgător și imaginația puternică poartă amprenta parfului de epocă. Se evidențiază

satira *Cișmegiul*, piesă care vădește notabile aptitudini de polemică ale autorului.

Cartea ***Din biografiile scriitorilor români***. București: Ed. Librăriei „Universala” Alcalay & Co, [1903 ?]. 94 p. (Bibl. pentru toți; nr. 85), realizată de Gheorghe Adamescu, are în cuprinsul ei o selecție de materiale *din biografiile scriitorilor români*

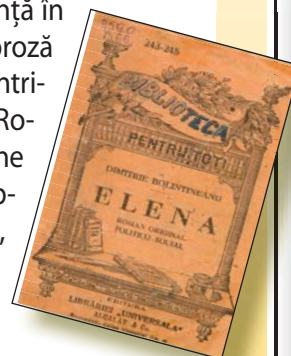
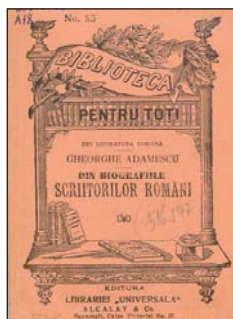
care și-au adus obolul la făurirea limbii noastre literare. Lucrarea scoate în evidență pleiade întregi de cărturari, adevărate spirite luminate, personalități de formație enciclopedică ca: Miron Costin, Ion Neculce, Dimitrie Cantemir, Ienache Văcărescu, Gheorghe Șincai, Nicolae Bălcescu, Vasile Alecsandri, Alexandru Odobescu..., autori care au marcat prin operele lor o etapă importantă în evoluția literaturii române. Acest volum a fost binevenit și multășteptat pentru cititorii de la sfârșitul sec. XIX, privați de informație despre viața și activitatea scriitorilor.

Volumul lui ***Hippolyte Taine, Hippolyte: Sculptura în Grecia***: Din „Filozofia artei”. București: Ed. „Biblioteca pentru toți”, [190 ?] 163 p. (Bibl. pentru toți; nr. 160 - 161) conține ideile unui curs de filozofie a artei ținut de H. Taine la școala *de Bele - arte* din Paris, curs în care el aborda probleme originale: ideea în artă, natura operelor de artă, pictu-

ra Renașterii în Italia și în Țările - de - jos, istoria școlii antice grecești. Lucrarea este dedicată sculpturii grecești - o artă mai națională, mai apropiată moravurilor și spiritului obștesc, mai cultivată și mai desăvârșită. „*Din nefericire, toată antichitatea nu-i decît o ruină, spune Taine, și de aceea ca să înțelegem opera, sîntem nevoiți să cercetăm poporul care a creat-o, moravurile care au sugerat-o și mediul în care ea s-a născut*”.

În colecția dată se integrează cu succes și cartea cunoscutului scriitor român ***Dimitrie Bolintineanu - Elena***: roman original politico - social. București: Ed. Libr. „Universala” Alcalay & Co, [1906]. 246 p. (Bibl. pentru toți; nr. 243 - 245). *Elena* - un roman cu rezonanță în epocă, este o proză de atmosferă cu intrigi arborescente. Romanul se impune prin calitatea observației sociale, capacitatea de a crea o atmosferă a vieții mondene și, mai ales, prin structura morală, spirituală, temperamentul personajelor și finețea observațiilor psihologice.

O „*invitație*” la o călătorie imaginară în Univers e volumul semnat de ***Camille Flammarion - O călătorie în cer***. București:

Ed. „Universala” Alcalay & Co, [1907]. 80 p. (Bibl. pentru toți; nr. 266). Lucrarea descrie fascinantă lumea a planetei Marte, cea dintâi stațiune a sistemului solar, îndepărtată lume a planetei Neptun, a Soarelui, precum și planetele ce se rotesc în jurul lui, aștrii care strălucesc pe cer în nopțile adânci.

Într-o bună zi, o călătorie în spațiu va fi poate la fel de obișnuită ca cea făcută cu avionul. Agențiile spațiale terestre vor face posibili primii pași către planetele îndepărtate, chiar și pentru oamenii obișnuiți. Scrisă într-un limbaj accesibil, cartea rămâne utilă tuturor celor pasionați de astronomie.

Nu mai puțin demnă de interes este și proza fantastică a lui **Chamisso - Omul care și-a pierdut umbra**; trad. de B. Constantinescu. București: Ed. Libr. Leon Alcalay, 1909. 111 p. (Bibl. pentru toți; nr. 462). Povestirea fantastică deapănă istoria unui tânăr sărac, care-și vinde umbra necuratului pentru o pungă de aur veșnic plină. Omul care și-a pierdut umbra se resemnează, pînă la urmă renunțînd la bunurile pămîntești în schimbul vieții fericite de după moarte.

Se impune în cadrul colecției și monografia lui **Gh. N. Munteanu - Bârlad, Costache Negri: Viața și vrednicia lui**. București: Ed. Libr. „Universala” Alcalay & CO, [1911 ?]. 115 p. (Bibl. pentru toți; nr. 700 - 700 bis). Profesorul Munteanu - Bârlad cinstește, prin lucrarea sa, pe unul din cei mai activi militanți pentru

crearea unei Români moderne, politice și culturale din sec. XIX - Costache Negri, scriitor, om politic și patriot român, care poate fi considerat primul diplomat al Principatelor Române, „*un om foarte fin, cititor discret al literaturii de calitate*”. Autorul evidențiază activitatea politică a lui Costache Negri în *Divanul ad-hoc*, cea diplomatică la Constantinopol și cea literară ca poet și prozator.

Prezintă interes și volumul lui **Al. T. Stamatiad, Al. T. - Din trîmbițe de aur**: Poezii. Ed. a 3-a. București: Ed. „Bibl. pentru toți”, 1924. 124 p. (Bibl. pentru toți; nr. 900 - 900 bis). Volumul cuprinde poezii închinete iubirii. „*Al. T. Stamatiad e poetul pasiunii și a violenței pasionale din epoca dulceagă a iubirilor sentimentale și nuanțate*”. Iubirea pentru el este o luptă continuă, aprigă în care găsim învingători și învinși, triumf și dezastru. Impresionează poezia *Urmează-ți zborul, te avîntă*, în care tragedia sufletului, luptele ce le îndură toți cei care caută să ajungă la limanul idealurilor e reprezentată prin simbolul unei păsări rănite care vrea să învingă valurile, dar puterea aripilor nu-i mai îngăduie să le treacă, cu toată încurajarea pe care i-o dau glasuri din cer: *Abia mai bate din aripă / Alene clipă după clipă, / Și corul îngerilor cântă: / Grăbește-ți sborul, te avîntă, / Mai e puțin și treci de ape / Și malurile sunt aproape*.

Compartimentul *In memoria poezilor* este dedicat lui Iuliu Săvescu și Ștefan Petică, poeți talentați care au părăsit de tineri această lume.

Despre folclorul româ-

nesc este volumul lui **I. A. Candrea** - **Graiul datini credințe**. București: Ed. Libr., „Universala” Alcalay & Co, [190 ?]. 141 p. (Bibl. pentru toți; nr. 1343 - 1344). „În gura omului se află pururea vie, sublima sorginte a oricărei literaturе” - așa aprecia B. P. Hașdeu nesecatul izvor al folclorului românesc. În ediția prezentă autorul cercetează fenomenul lexicului, al folclorului românesc, cu o serie de datini, tradiții și obiceiuri interesante, practicate cu diferite ocazii, mai ales, la sărbătorile calendaristice: *Crăciunul, Anul Nou, (Vrăjile de ursită de Anul Nou), Paștele, (Ouăle Roșii...)*. O realizare reușită este studiul despre Viața cuvintelor. Cuvîntul își are și el viața sa: se naște, există, fiind utilizat în mai multe contexte, dispare. Rămîne o enigmă pentru noi, de ce strămoșii noștri au renunțat la utilizarea cuvîntului latinesc gallus, înlocuindu-l prin slavicul cocoș sau asinul, moștenit de la romani, înlocuit cu cuvîntul măgar. În *Calendarul babelor* sînt descrise sărbătorile religioase și băbești (superstițioase) ale oamenilor de la țară, sărbători de care mulți dintre noi, nici n-am bănuțat că au existat în trecutul poporului nostru: (*Ghermanull, Zilele de piatră, Turta furnicii, Ziua lupului, Lunea păsărilor, Lunea ciorilor...*). Oamenii vedeau în sărbători, «nu prilejul de a-și aminti de cele sfînte și de a duce prinosul lor de recunoștință lui Dumnezeu pentru bunătatea lui, ci ocaziunea de a capta prin nelucrare bunăvoința cutărui sau cutărui sfînt ori sfîntuleț, de mânia sau răzbunarea căruia se tem». Calen-

darul prezintă și o enumerare a sărbătorilor cu date fixe, 96 la număr, 34 sărbători cu date mobile, cele 52 de duminici din an, 12 vineri din post, plus marțea și joia din *Postul Paștelui*. Totalul zilelor, în care nu se lucra deloc sau se lucra parțial, era de 196, rămînînd astfel 169 de zile integral lucrătoare.

E firesc ca în colecția respectivă un loc de cinste să revină cunoscutului estetician, scriitor și critic literar **Tudor Vi-**

anu cu volumul **Trei critici literari** (Titu Maiorescu, Mihail Dragomirescu, Eugen Lovinescu). București: Ed. „Biblioteca pentru toți”, [190 ?] 96 p. (Bibl. pentru toți; nr. 1350). Cartea include prelegerea ținută la Facultatea de Filosofie și Litere din București cu prilejul centenarului lui T. Maiorescu, (*creatorul esteticii filosofice în cultura noastră. Prin gustul și prin virtuțile caracterului său, el a devenit pilda invariabilă a oricărei activități critice*), discursul rostit la deschiderea cursului de *Estetică și critică literară* la aceeași facultate, consacrat lui Mihail Dragomirescu, estetician, teoretician, critic literar român, precum și un omagiu de simpatie și respect adus lui Eugen Lovinescu la împlinirea vîrstei de 60 de ani (*un scriitor plin de seducție,*

manevrînd florea ironiei cu multă abilitate, și un portretist dintre cei mai remarcabili).

Vom menționa și prezența lui **Ury Benador cu *Appassionata: Prelludiu la Beethoven***. Final: Nuvele. – București: Ed. Sosec & CO, [1948]. 181 p. – (Bibl. pentru toți; nr. 1559 - 1560). Protagonistul celor trei nuvele este *Marele Beethoven*, aflat toată viața sub *biciul talentului*, personalitate notorie în evoluția muzicii tuturor timpurilor, care a creat dintr-o necesitate interioară și nu la comandă. Marele compozitor a învins pînă și destinul, ajungînd BEETHOVEN spre

binele întregii lumi.

„În cărțile pe care le alege cineva, le păstrează cu îngrijire, le lasă după sine ca o moștenire scumpă, se vede icoana sufletului său”, afirma Nicolae Iorga încă la sfîrșitul sec. XIX. Poporul român a fost întotdeauna fascinat de mirajul cărții. O carte poate să deschidă un drum, o perspectivă largă, propagînd esența unei epoci întregi, unde cuvîntul scris este suveran.

Colecțiile de carte păstrate cu grijă de biblioteci, „*aceste coloane vertebrale ale culturii unui popor vor dăinui în timp, potolind setea de lectură a multor generații*”.

Bibliografie consultată:

1. Bibliografia literaturii române, 1948 - 1960. Bibl. Acad. R.P.R. Sub red. T. Vianu. București: Ed. Acad. R.P.R., 1965. 1123 p.
2. Bibliografia românească modernă (1831 - 1918). Vol. I (A-C). Pref. de Gabriel Ștrempel. București: Ed. Șt. și Enciclopedică, 1984. 911 p.
3. Bibliografia românească modernă (1831 - 1918). Vol. II (D-K). Pref. de Gabriel Ștrempel. București: Ed. Șt. și Enciclopedică, 1984. 893 p.
4. Carte rară în limba română din colecțiile bibliotecii : contribuții bibliografice. Alcăt. Elena Scurtu, Ana Nagherneac, Vasile Secieru; red. resp. Elena Harconița. Bălți, 2003. 123 p.
5. Editura Minerva [on line]; [cit. 12.03.2008]; Accesibil pe Internet: <<http://www.edituraminerva.ro>>
6. Moțoc, Radu. Ex libris. In: Confluențe bibliologice, 2006, nr 3, p. 67 - 68.
7. Tomescu, Mircea. Evoluția cărții. Dezvoltarea editurilor. In: Istoria cărții românești: de la începuturi pînă la 1918. București, 1968, p.154 - 162 p.

